

Innst. 198 S

(2015–2016)

Innstilling til Stortinget fra utenriks- og forsvarskomiteen

Meld. St. 35 (2014–2015)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Sammen om jobben. Næringsutvikling innenfor utviklingssamarbeidet

Til Stortinget

Sammendrag

Næringsutvikling og bærekraftig økonomisk vekst er viktige målsettinger i de fleste utviklingsland. De ønsker å tiltrekke seg investeringer og bli uavhengige av bistand. Et velfungerende næringsliv er grunnleggende for å skape arbeidsplasser og økonomisk vekst, og dermed bidra til fattigdomsreduksjon.

Næringsutvikling skaper grunnlag for skatteinntekter som kan finansiere viktig infrastruktur og offentlige tjenester. Offentlige goder som helse og utdanning kan ikke finansieres uten et nødvendig inntektsgrunnlag fra næringslivet. Økonomisk vekst ledsages ofte av mer åpenhet, demokrati, respekt for menneskerettigheter, bevaring av miljø og likestilling.

Regjeringen legger på denne bakgrunn opp til en styrket og strategisk innrettet støtte til næringsutvikling.

Bistand har blitt adskillig mindre viktig for utviklingen av fattige land enn tidligere, selv om det er store variasjoner mellom ulike land og verdensdeler. Men de siste tiårene har det vært stor økning i finansiering fra andre kilder. I 1990 utgjorde bistand 63 pst. av alle kapitalstrømmer til lav- og lavere mellominntektsland. I 2013 var denne andelen redusert til 21 pst. En slik utvikling er gledelig. Også investeringer fra norsk næringsliv i utviklingsland er blitt mangedoblet det siste tiåret. Mange utviklingsland

har i dag en politisk målsetting om å tiltrekke seg økte investeringer og bli uavhengige av bistand.

Utviklingsland trenger flere og mer levedyktige bedrifter. Dette krever at investorer og entreprenører tør å satse i utfordrende og risikable markeder. Næringslivet vil ha større vilje til å satse dersom grunnleggende forutsetninger er på plass. Disse grupperes ofte etter tre nivåer:

- globale/regionale rammevilkår (makronivå)
- nasjonale rammevilkår (mesonivå)
- næringslivsnivå (mikronivå)

Bedring av internasjonale og nasjonale rammevilkår krever bredt internasjonalt samarbeid, ofte i regi av FN eller de multilaterale utviklingsbankene. På mikronivå, det vil si gjennom tiltak direkte rettet mot næringslivet, kan man oppnå betydelig fremgang også ved hjelp av bilateralt samarbeid. Norge vil derfor benytte en kombinasjon av multilaterale og bilaterale virkemidler.

Tiltak for å styrke innsatsen

Viktige elementer i norsk innsats for næringsutvikling, både multilateralt og bilateralt, vil videreføres. Dette inkluderer blant annet investeringer via Norfund, støtte til ledende multilaterale aktører som Verdensbanken og FN, samt arbeid med rammebetingelser gjennom bilaterale satsinger som programmene Olje for utvikling, Fisk for utvikling, Ren energi og skattesamarbeidet.

I tillegg vil regjeringen foreta endringer av eksisterende virkemidler og iverksette nye tiltak. Dette vil blant annet innebære følgende:

- Mer støtte til næringsutvikling
- Mer vekt på bistandens katalytiske rolle

- Mer systematisk geografisk tilnærming
- Mer vekt på sammenhengen mellom utviklings-samarbeid og annet økonomisk engasjement
- Mer vekt på veiledning og informasjon til norsk næringsliv
- Mer kapital til Norfund
- Mer mål- og resultatrettede næringslivsordninger
- Mer tilpassede eksportfinansieringsordninger
- Mer strategisk satsing på utvalgte sektorer
- Mer næringslivsrelevant forsknings- og utviklings-samarbeid
- Mer vekt på godt styresett
- Mer vekt på infrastruktur
- Mer vekt på marginaliserte grupper
- Mer vekt på handelens betydning
- Mer vekt på klima og miljø i næringsutviklingen
- Mer vekt på ansvarlig næringsutvikling
- Mer vekt på kvinners rettigheter og likestilling i næringsutviklingen
- Mer vekt på å skape gode rammevilkår gjennom multilateralt samarbeid

Kapittel 2 i meldingen redegjør for hvordan den norske støtten til næringsutvikling skal innrettes strategisk for å nå tre viktige siktemål: økonomisk vekst, jobbskaping og kompetansebygging. Kapittel 3 drøfter utviklingspolitiske virkemidler for næringsutvikling, utenriks-tjenestens arbeid med økonomiske spørsmål, forsknings- og kunnskapsmiljøers rolle, og næringspolitiske virkemidler. Kapittel 4 i meldingen tar for seg partnerskap med næringslivet, kunnskapsmiljøer, frivillige organisasjoner og andre relevante aktører. Det redegjøres også for prioriterte sektorer i det bilaterale samarbeidet: energi, informasjons- og kommunikasjonsteknologi, landbruk, fisk og marine ressurser og maritim sektor. I kapittel 5 drøftes rammevilkår som styresett, ressursforvaltning og infrastruktur, og tverrgående tema som miljøhensyn og menneskerettigheter. Kapittel 6 redegjør for multilateralt samarbeid i Verdensbankgruppen, regionale utviklingsbanker og FN-systemet. For en nærmere omtale av de ulike temaene og regjeringens målsettinger knyttet til disse vises det til meldingen.

Regjeringen vil komme tilbake til gjennomføring av tiltak i forbindelse med de årlige budsjettproposisjonene. Tiltakene som drøftes i meldingen kan gjennomføres innenfor de berørte departementers gjeldende budsjettammer.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Svein Roald Hansen, lederen Anniken Huitfeldt, Marit Nybakk, Kåre Simensen og Jonas Gahr Støre, fra Høyre, Elin Rodum Agdestein, Regina

Alexandrova, Sylvi Graham, Øyvind Halleraker og Trond Helleland, fra Fremskrittspartiet, Harald T. Nesvik, Jørund Rytman og Christian Tybring-Gjedde, fra Kristelig Folkeparti, Knut Arild Hareide, fra Senterpartiet, Liv Signe Navarsete, fra Venstre, Trine Skei Grande, og fra Sosialistisk Venstreparti, Bård Vegar Solhjell, mener det er viktig at det nå er lagt fram en stortingsmelding om næringsutvikling innenfor utviklingssamarbeidet. Komiteen vil understreke at jobbskaping og skatteinntekter – og dermed utvikling – er vesentlig for fattigdomsbekjempelse. Jobbskaping er avgjørende for å bidra til økonomisk bærekraftig utvikling og politisk stabile samfunn. Komiteen vil vise til at et velfungerende næringsliv er grunnleggende for å skape arbeidsplasser, økonomisk vekst og sosial utvikling. Inntektsgrunnlaget fra verdiskaping er en forutsetning for å utvikle utdanning, helse og viktig infrastruktur i et land.

Komiteen mener at det å bidra til levedyktige og fremtidsrettede bedrifter er et viktig bidrag til utvikling i fattige land.

Komiteen vil derfor gi sin støtte til at regjeringen øker norsk støtte til næringsutvikling i utviklingsland og at det legges til rette for et strategisk samarbeid med norsk næringsliv og norske kunnskapsmiljøer med sikte på bedre måloppnåelse. Komiteen vil også gi sin støtte til at regjeringen legger vekt på en strategisk bruk av bistandsmidler for næringsutvikling. Komiteen støtter videre regjeringens intensjon om et strategisk partnerskap med næringslivet, som kan være en viktig partner innenfor bistanden. Samarbeid mellom myndigheter og næringsliv kan bidra til økte lokale økonomiske ringvirkninger og gi gode utviklingseffekter.

Komiteen vil understreke at godt styresett (good governance) er en grunnleggende forutsetning for enhver utvikling, herunder en forutsetning for en sunn og bærekraftig næringsutvikling. Det er derfor nødvendig at bistandspolitikken og norsk utenrikspolitikk tar sikte på å bidra til demokrati, åpenhet og fordelingspolitikk i det enkelte samarbeidsland for norsk utviklingspolitikk. Økonomisk vekst uten god fordelingspolitikk vil ikke føre til fattigdomsbekjempelse og bedre levekår for befolkningen som helhet.

Komiteen vil også støtte at norsk innsats for næringsutvikling skjer på en bærekraftig måte, med vekt på tiltak som kan bidra til forsvarlig ressursutnyttelse og et grønt skifte.

Komiteen viser til FNs nye bærekraftsmål, og understreker at disse må ligge til grunn for våre prioriteringer i nasjonal politikk, så vel som i utenriks- og utviklingspolitikken.

Komiteen mener det er nødvendig at det ligger en politisk-økonomisk analyse til grunn for næringslivsengasjement i bistanden. Dette for å hindre en sementering av eksisterende skjeve maktstrukturer. Komiteen mener at næringslivsaktører som mottar støtte skal legge ILOs åtte kjernekonvensjoner til grunn for sin virksomhet.

Komiteen vil understreke viktigheten av et aktivt trepartssamarbeid i arbeidslivet, der fagbevegelse og arbeidsgiverorganisasjoner utvikler lønns- og arbeidsvilkår gjennom forhandlinger i samarbeid med myndighetene.

Komiteen mener at retten til å organisere seg og føre kollektive forhandlinger er grunnpilarer og har en naturlig plass i diskusjonen om anstendig arbeid, utvikling og fordeling.

Komiteen ser det derfor som svært viktig at Norge i sitt utviklingsarbeid støtter oppbyggingen av arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjoner.

Medlemene i komiteen fra Senterpartiet understreker at kollektive forhandlinger og eit aktivt trepartssamarbeid er ei bærebjelke i den norske modellen. Denne medlemmen viser til at eit av Noreg sitt viktigaste internasjonale ansvar nettopp er å ta vare på den norske modellen og vise andre statar fordelane med denne samfunnsmodellen. Samfunn med lite ulikskap, ein aktiv stat, fellesbetalte helsetenester og utdanning, sterke fagforeningar og eit sosialt sikkerhetsnett er avgjerande for å sikre velstand og tryggleik for kvar borgar. Den norske velferdsstaten har vore eineståande god til å sikre ein unik kombinasjon av sosial mobilitet, sosial tryggleik og eit omstillings- og konkurransedyktig næringsliv. I ei verd der USA sin marknadsliberalisme og Kina sin statskapitalisme gjer seg mest synleg, treng vi ein tredje veg. Det mest berekraftige alternativet er den norske modellen. Denne medlemmen understrekar difor at ivaretaking av velferdsstaten ikkje berre eit nasjonalt ansvar, men like fullt eit internasjonalt ansvar.

Komiteen viser til at det ikke er noen motsetning mellom vekst og utvikling. Tvert imot, vekst er nødvendig for å skape utvikling.

Komiteen vil videre vise til at et økende antall land ser med interesse på den nordiske modell for samfunnsutvikling. Komiteen registrerer at de nordiske erfaringene med et godt fungerende arbeidsmarked og en godt utviklet velferdsstat er etterspurt. Komiteen vil påpeke at de nordiske lands erfaringer ikke alltid vil kunne anvendes i sin helhet, men at elementer som universelle velferdsordninger og solidariske lønnsforhandlinger i et trepartssamarbeid er viktige rammebetingelser også for vellykket næringsetablering og jobbskaping.

Komiteen støtter regjeringens initiativ til å videreføre viktige elementer i arbeidet med å forbedre rammebetingelser i utviklingsland gjennom bilaterale satsinger som programmene Olje for utvikling, Fisk for utvikling, ren energi og skattesamarbeidet.

Medlemene i komiteen frå Arbeidarpartiet, Kristeleg Folkeparti, Senterpartiet og Venstre understrekar at norsk utviklingshjelp bør fokusere tematisk på område der Noreg kan medverke med særskild kompetanse. Område det er naturleg å peike på her er mellom anna landbruk, forvaltning av petroleumsressursar, marine ressursar og likestilling.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, mener det bør etableres et norsk nettverk som kan dele erfaringer med fordelings- og velferdspolitikk med land som etterspør det.

Komiteen viser til at fordelingen av økonomiske goder og fordeling av den politiske makten henger tett sammen.

Komiteen vil videre vise til at lokale krefter spiller en viktig rolle i demokratisering av samfunnet.

Komiteen mener det er nødvendig å legge sterk vekt på menneskerettighetene og demokratiutvikling i bruken av bistandsmidler. Det gjelder ikke minst ved norske næringslivsetableringer i utviklingsland.

Komiteen vil understreke at bærekraft og ansvarlighet er en forutsetning for at næringsetableringer kommer samfunnet til gode og bidrar til bærekraftig utvikling.

Komiteen vil videre påpeke at Norge i sin utviklingspolitikk og støtte til norske bedrifters etableringer ute, må kreve høye standarder når det gjelder respekt for menneskerettigheter og miljø. Det inkluderer etterlevelse av FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper.

Komiteen mener at bevisst vurdering av risiko gjennom aktsomhetsvurderinger, basert på blant annet FNs veiledende prinsipper og OECDs retningslinjer, må være en forutsetning for støtte over bistandsbudsjettet. Kravene til rapportering fra selskapene som mottar ulike støtteordninger bør inkludere etterlevelse av menneskerettigheter og en bærekraftig utvikling.

Komiteen vil for øvrig vise til Innst. S. nr. 200 (2008–2009), jf. St.meld. nr. 10 (2008–2009) Næringslivets samfunnsansvar i en global økonomi.

Komiteen vil understreke at økonomisk vekst og en aktiv næringsutvikling vil sikre utviklingsland en framtid der de ikke er avhengig av bistand.

Komiteen mener at arbeid og økonomisk vekst er forutsetninger for utvikling.

Komiteen mener at også skatteinntektene er en forutsetning for det enkelte lands evne til å finansiere grunnleggende tjenester som utdanning og helse.

Komiteen viser til Finansiering-for-utvikling-avtalen i Addis Abeba i juli 2015, som understreker viktigheten av at privat sektor, nasjonale myndigheter og det internasjonale samfunnet må være involvert for å sikre maksimal effekt og nytte av investeringer og økonomisk vekst.

Komiteen vil understreke at norsk utviklingspolitikk må bidra til økt finansiell åpenhet og hindre at næringsinvesteringer fra Norge bidrar til skatteunndragelser eller korrupsjon. Her er land-for-land-rapporteringer og det forventede eierskapsregisteret viktige verktøy, dersom de implementeres med åpenhet.

Komiteen ber regjeringen sikre at den varslede utvidede land-for-land-rapporteringen etter regnskapsloven og innføringen av et norsk eierskapsregister ivaretar slik åpenhet.

Komiteen er enig i meldingens understrekning av at handel er en forutsetning for varig økonomisk vekst i utviklingsland. Handel kan spille en viktig rolle ved å bidra til å heve det teknologiske nivået og vri teknologiutviklingen og næringsstrukturen mot mer høyproduktive næringer. Økt handel kan også skape økt sysselsetting og flere jobber.

Komiteen vil understreke at et viktig bidrag til utvikling gjennom handel vil være å arbeide for å opprettholde og styrke det multilaterale handelssystemet, WTO, der utviklingsland har reell mulighet til å få gjennomslag for sine krav.

Komiteen vil understreke preferanseregimet Generalised System of Preferences (GSP) for handel med utviklingsland.

Komiteen har merket seg at regjeringen ønsker å bruke handel som virkemiddel i utviklingspolitikken.

Komiteen støtter dette og vil understreke betydningen av at handel er et nødvendig, men ikke tilstrekkelig instrument for utvikling, sysselsetting og vekst. Komiteen er enig i meldingens vurdering om at utviklingslandene har behov for mer støtte for å kunne virkeliggjøre målet om økt eksport og bedre integrasjon i den globale økonomien.

Komiteen vil vise til at et trekk i internasjonale produksjonskjeder er at arbeidsprosesser som krever lite kunnskap, skjer i land der arbeidskraften er billig, mens arbeidsprosesser som krever mye kunnskap, skjer i land der tilgangen til spesialisert arbeidskraft er høy.

Komiteen vil understreke betydningen av at en norsk strategi for næringsutvikling i utviklingsland kombineres med satsing på utdanning og forskning. Det vises til Innst. 125 S (2014–2015), jf. Meld. St. 25 (2013–2014) Utdanning for utvikling.

Komiteen har merket seg at regjeringen ønsker å etablere ulike former for partnerskap mellom høyere utdanningsinstitusjoner. Slike partnerskap vil ha målsettinger knyttet til kunnskapsutvikling, kapasitetsbygging, utvikling av næringsvirksomhet og internasjonalt samarbeid. Partnerskapene kan knyttes til næringsklynger i Norge og i utviklingsland. Aktuelle former for samarbeid i slike partnerskap kan bl.a. være felles forskning og innovasjon, etablering av felles bachelor- og mastergradskurs og student- og praktikantutveksling. Komiteen støtter dette.

Komiteen ser det også som positivt at meldingen særlig trekker fram yrkesutdanning. Dette både på grunn av landenes behov for yrkeskompetanse, men også fordi det er store og økende arbeidsledige ungdomskull i mange utviklingsland.

Komiteen vil understreke landbrukets sentrale rolle i arbeidet for å skaffe mat til verdens økende befolkning og som en del av det å skaffe arbeidsplasser og næringsutvikling i utviklingsland. Småprodusenter er i flertall i utviklingsland. Satsing på småskala landbruk og styrking av produsentenes deltakelse i verdikjeden er derfor viktige virkemidler for å bidra til fattigdomsbekjempelse og jobbskaping. Komiteen vil vise til at oppbygging av robuste markeder lokalt og regionalt og samarbeid mellom næringsliv og bistandsaktørene er avgjørende i den sammenhengen.

Komiteen viser til at landbruk og handel har potensial til å sysselsette mange mennesker og til å være en lønnsom og innbringende sektor som kan bidra til å skape utvikling og stabilitet. Produksjon av råvarer og handel med disse kan bringe millioner av mennesker ut av fattigdom dersom produksjonen og handelen skjer på en bærekraftig og rettferdig måte.

Komiteen har merket seg at tiår med lave råvarepriser og manglende investeringer, dårlige kår for bønder og landbruksansatte, kombinert med en stadig økende befolkning og klimaendringer som stiller landbruket overfor store utfordringer, har skapt et akutt behov for investeringer og tiltak som bidrar til at arbeidskraft blir værende og gjør sektoren mer stabil, bærekraftig og produktiv.

Medlemene i komiteen frå Kristeleg Folkeparti, Senterpartiet og Venstre viser til at ifølgje Verdsbanken og andre anerkjende institusjonar er investeringar som tener småbøndene i landbruket i utviklingsland, minst dobbelt så effektivt når det gjeld reduksjon av fattigdom som investeringar

i kva som helst anna sektor, og at det gir opptil fire gonger så store resultat i fattigdomsreduksjon for dei fattigaste landa. Desse medlemmene understrekar at investeringar som medverkar til å styrke småbøndene sin produksjon og stilling, bør verte prioritert i norsk næringslivsutvikling i utviklingsland. Noreg har høg kompetanse og velfungerande modellar for organisering innan landbruket, noko utviklingspolitikken i større grad enn i dag bør dra vekslar på.

Komiteen har merket seg at Norfund har landbrukssektoren som et av sine satsingsområder.

Komiteen viser til at kvinner er viktige aktører i landbruket i de fleste utviklingsland, men at de har svakere økonomiske ressurser og rettigheter enn menn og derfor stiller svakere.

Komiteen vil understreke at satsing på næringsutvikling har potensial til å gi stort utbytte for kvinner.

Komiteen vil understreke at satsing på næringsutvikling som inkluderer kvinner er ikke bare et viktig virkemiddel for å bedre kvinners økonomiske stilling, men ser ut til å ha en positiv effekt på lokal og nasjonal økonomi.

Komiteen viser til at dette er et område der det spesielt bør satses på kvinner, siden kvinner i dag i stor grad mangler tilgang til lønnet arbeid og formelle finansielle tjenester. Komiteen vil vise til at kvinners deltakelse i arbeidslivet, har stagnert på verdensbasis og gått tilbake siden 1990 – dette ifølge tall fra Verdensbanken.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil videre vise til at næringsutvikling er det området i bistandsbudsjettet som er svakt på kvinner og likestilling, både i form av målformuleringer og rapporteringer.

Komiteen mener at meldingen gir en god analyse av situasjonen for mange kvinner i sør. Det er bra at regjeringen er tydelig på at det handler om å bekjempe strukturer og at man må jobbe bredt med å redusere politiske, økonomiske, juridiske og sosiale hindringer for å fremme kvinners deltakelse i arbeidslivet og kvinners muligheter som gründere.

Komiteen mener det er viktig å fortsette innsatsen for å styrke kvinners økonomiske rettigheter, blant annet ved å konkretisere og finansiere tiltak. Satsing på kvinners finansielle deltakelse, spare- og lånegrupper, voksenopplæring, mikrokreditter, entreprenørskap og kvinners eiendoms- og arverettigheter er viktig. Komiteen understreker viktigheten av konkrete tiltak som øker kvinners tilgang til finansielle tjenester, inkludert spareordninger, kreditt og forsikring.

Komiteen vil understreke at jurisdiksjon og praksis må sikre kvinners likestilte tilgang til land og rett til å arve og eie jord og produksjonsmidler og kontroll over avkastning fra eget arbeid.

Komiteen vil minne om at i de fleste lands økonomier utgjør små og mellomstore bedrifter en relativt stor andel av sysselsettingen. Derfor er det viktig at norsk bistandspolitik har som mål også å legge til rette for lokalt entreprenørskap og nyetableringer. Dette kan sikre nasjonalt og lokalt engasjement og eierskap. Komiteen understreker at kunnskap og erfaring fra norske bedrifter og norsk næringsliv kan være nyttig for etablering og utvikling av næringsliv i andre land. Det bør, gjerne i samarbeid med lokale og internasjonale sivilsamfunnsorganisasjoner, eller andre egnede aktører som næringsliv eller multilaterale aktører, sikres en slik kunnskapsoverføring.

Komiteen mener det er viktig at sivil samfunn eller andre relevante aktører brukes til å identifisere og adressere kulturelle, sosiale, økonomiske og juridiske barrierer som hindrer fattige mennesker, og spesielt kvinner, i å utnytte sitt potensial.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre mener Norfund bør spille en viktig rolle som redskap for utvikling av bærekraftig næringsvirksomhet i utviklingsland og ser det som en riktig utvikling når Norfund konsentrerer seg om lavinntektsland, ikke minst relativt fattige lavinntektsland i Afrika. Ved siden av årlig tilførsel av kapital fra bistandsbudsjettet vil Norfund i årene framover også kunne hente milliardbeløp ved å avhende gammel investeringsportefølje, blant annet i mellominntektsland.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, tilrår en evaluering for å kartlegge i hvilken grad også andre aktører for næringsutvikling kan spille en større rolle for å nå utviklingspolitiske mål om bærekraftig økonomisk vekst og ikke minst økt sysselsetting. Som det påpekes i meldingen kan for eksempel Verdensbankens «Umbrella Trust Fund for Jobs» være en slik kanal. Norske, utenlandske og internasjonale aktører fra sivilsamfunn må også inkluderes i en slik vurdering av aktører for næringsutvikling.

Flertallet mener målet må være et best mulig beslutningsgrunnlag for å kanalisere midler til de aktører som gir størst utviklingseffekt i form av bærekraftig produksjon og økt sysselsetting i forhold til investert beløp. I lys av det enorme behovet for jobb-skapning – ikke minst i Afrika fram mot 2030 – mener flertallet at dokumentert evne til å skape nye

arbeidsplasser må være et viktig kriterium for tilde-
ling av midler til næringsutvikling. Økt sysselsetting
for kvinner og framtidsrettede jobber innen landbruk
og videreforedling av landbruksprodukter må tilleg-
ges betydelig vekt.

Komiteens medlemmer fra Senter-
partiet, Venstre og Sosialistisk Vens-
treparti minner om at Norfund har som formål å
bidra til utvikling av bærekraftig næringslivs-
virksomhet i utviklingsland. Andre aktører, både norske,
utenlandske, og internasjonale fra sivilsamfunn og
næringsliv, kan ha like viktig funksjon. Eventuell til-
førsel av ny kapital til Norfund bør skje etter en eva-
luering av effektiviteten av investeringene, sammen-
liknet med alternative kanaler.

Disse medlemmer viser til evalueringen av
Norfund i 2014, og til at det var stor uenighet rundt
resultatet av evalueringen. Blant forbedringspunk-
tene som Norads evalueringsavdeling trakk frem, var
at Utenriksdepartementet bør ha en tydeligere styring
med Norfund, for eksempel gjennom å tydeliggjøre
tolkningen av Norfunds mandat, og vurdere å selge
seg ut av investeringer som ligger utenfor kjernema-
ndatet. Videre ble det tilrådet at en avklarer hvordan
utviklingseffekten av Norfunds investeringer skal
rapporteres, og at det vurderes alternative virkemid-
ler for å bidra med målrettet støtte til de minst utvik-
lede landene.

Komiteen vil understreke meldingens
påpekning av at utviklingspolitiske virkemidler og
norske næringspolitiske virkemidler har ulike mål-
settinger. Som meldingen fastslår skal bistand
bekjempe fattigdom i utviklingsland, mens norske
næringspolitiske virkemidler har som formål å bidra
til verdiskapning i Norge. Bistandsbudsjettet finan-
sierer de utviklingspolitiske virkemidlene. Komite-
en anser det viktig at meldingen slår fast at norske
kommersielle hensyn ikke skal styre bistandsinnsat-
sen og understreker at prinsippet om ubundet bistand
ligger fast.

Komiteen konstaterer at formålet med alle
bistandsfinansierte tiltak skal være mest mulig effek-
tiv mobilisering av aktivitet i lokalt næringsliv for å
bidra til inkluderende og bærekraftig vekst i utvik-
lingsland. Selv om de norske næringspolitiske virke-
midler har et annet hovedformål og en annen finansi-
ering, er det positivt om også slike virkemidler stimu-
lerer norsk næringsliv til å se og utnytte forretnings-
muligheter som gir næringsutvikling i lavinntekts-
land. I meldingen understrekes nødvendigheten av
ryddighet om mål og kriterier for tildeling av støtte,
og at åpenhet, resultatmåling og evaluering av innsat-
sen er viktig for å hindre uheldig sammenblanding av
utviklingshensyn og norske kommersielle hensyn.

Komiteens medlemmer fra Kristelig
Folkeparti, Senterpartiet og Socialis-
tisk Venstreparti vil framheve betydningen av
at investeringsprosjekter som får bistandsfinan-
siering må rapportere systematisk om hvor mange
nye arbeidsplasser som skapes i forhold til investert
beløp, siden jobbskaping står så sentralt i fattigdoms-
bekjempelsen.

Medlemene i komiteen frå Kristeleg
Folkeparti, Senterpartiet og Socialis-
tisk Venstreparti viser til at Noreg må leggje til
rette for at ei rettferdig del av avkastninga av norske
investeringar kjem borgarane til gode, både lokalt og
nasjonalt. Noreg må bidra til at kvart land vert gitt
sjølvstende og handlingsrom til å byggje opp ein
nasjonal industri, og å ta vare på innanlandske mark-
nader som sikrar ei bærekraftig produksjonsutvikling
for både primærnæringer og industri.

Medlemene i komiteen frå Kristeleg
Folkeparti og Senterpartiet understrekar
tydinga av at Noreg, gjennom sin nærings- og utvik-
lingspolitikk, legg til rette for berekraftige investerin-
gar.

Medlemene i komiteen frå Senterpar-
tiet viser til at ein til dømes har sett fleire tilfelle av
landran, der småbønder har blitt drivne vekk frå jord
og område dei har nytta i generasjonar, som storsel-
skap har overteke og drive på mindre berekraftige
måtar. Denne medlemmen viser til at også
Nordund og Statens pensjonsfond utland har fått kri-
tikk for dette.

Komiteen vil vise til at tilgang på elektrisitet
og energi er helt avgjørende for utvikling, vekst og
fattigdomsbekjempelse i utviklingsland. Komite-
en vil videre vise til at det fortsatt er deler av ver-
den der kvinner bruker flere timer per dag til å sanke
ved for å kunne lage mat til familien. Fattigdomsbe-
kjempelse er også å fjerne kvinners arbeidsbyrde ved
å sikre tilgang på energi. Komiteen har merket seg
at det i meldingen opplyses at totalt mangler 1,2 mil-
liarder mennesker tilgang på elektrisitet. Komite-
en viser til at i henhold til Global Tracking Fram-
ework 2015 Sustainable Energy for All er tallet nå
sunket til 1,1 milliarder.

Komiteen er enig i meldingens understreking
av at det å satse på energi står sentralt for å bidra til
jobbskaping, næringsutvikling og fattigdomsbekjem-
pelse. Mangel på elektrisitet begrenser også mulighe-
ten til å anvende moderne informasjonsteknologi.
Utvikling er avhengig av utbygging og modernise-
ring av energiproduksjon og forsyning.

Komiteen er av den oppfatning at Norge har gode forutsetninger for å bistå utviklingsland innenfor energisektoren, både gjennom investeringer og med faglig rådgivning.

Komiteen merker seg at norske bistandsmidler i dag benyttes aktivt for å tilrettelegge for å utløse investeringer i fornybar kraftproduksjon. Bl.a. har Norfund med partnere utviklet en unik kompetanse.

Komiteen registrerer at regjeringen vil styrke Norfund som en sentral kanal for bistand til næringsutvikling og investeringer i fornybar energi. Komiteen er enig i dette, men vil understreke viktigheten av at Norfunds investeringer også skaper arbeidsplasser.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet, støtter at Norfunds kapitalbase blir styrket for å øke investeringer i utviklingsland. Minst halvparten av Norfunds årlige kapitaltilførsel forutsettes investert i fornybar energi.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet understreker at Norfund bør nytte ein større del av sine investeringar til landbruksinvesteringar.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Venstre og Sosialistisk Venstreparti viser til at det fra og med 2015 er blitt presisert at Norfund ikke skal bruke ytterligere midler til fossil energi i sin investeringsportefølje. Selv om lønnsomme investeringer i petroleumsbasert energi vil tiltrekke kommersiell kapital i utviklingsland som i andre land, mener disse medlemmer det er riktig at bistandsmidler ikke skal bidra til å øke avhengighet av fossil energi i en tid hvor behovet for grønt skifte og fornybar energi blir stadig viktigere.

Komiteen mener at Meld. St. 35 (2014–2015) er svært viktig som et videre redskap for å skape arbeidsplasser og etablere bærekraftig næringsliv som en del av utviklingssamarbeidet.

Komiteen vil i den sammenheng påpeke at det i det videre arbeidet må konkretiseres hvordan strategisk partnerskap med næringslivet skal utformes.

Komiteen vil også understreke at næringsutvikling må skape sysselsetting i utviklingsland. I afrikanske land er 90 pst. av arbeidsplassene i privat sektor. Her kan norsk næringsliv bidra aktivt.

Komiteen vil understreke viktigheten av at hele verden er avhengig av et grønt skifte. Hele vår utenrikspolitikk og utviklingspolitikk må gjenspeile dette. Men utviklingslandene trenger partnere for å skape gode rammevilkår for miljøvennlige investeringer. Finansiering, kunnskap og beslutningsstrukturer er nøkkelfaktorer. Her kan Norge spille en viktig rolle.

Uttalelse fra næringskomiteen

Komiteens utkast til innstilling har vært forelagt næringskomiteen til uttalelse, jf. vedtak i Stortinget av 19. juni 2015.

Næringskomiteen uttaler følgende i brev av 3. mars 2016 :

«Komiteen ser det som viktig at regjeringen har et fokus på u-landsordningen, og at regjeringen vil vurdere å øke rammene for ordningen dersom den fylles opp. Komiteen vil understreke at u-landsordningen er viktig for at norsk næringsliv skal kunne bidra til utvikling i noen av verdens fattigste land.

Utover dette har komiteen ingen merknader, og slutter seg til utenriks- og forsvarskomiteens utkast til innstilling til Meld. St. 35 (2014–2015) Sammen om jobben – Næringsutvikling innenfor utviklingssamarbeidet»

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Meld. St. 35 (2014–2015) – om Sammen om jobben. Næringsutvikling innenfor utviklingssamarbeidet – vedlegges protokollen.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 9. mars 2016

Anniken Huitfeldt

leder

Marit Nybakk

ordfører

